

การเดินทางแลกเปลี่ยนความรู้ ณ มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว โดยอาจารย์กิตติพันธ์ จันทรบัวลา

การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ดนตรีของนักศึกษาในฐานะศิลปินักประพันธ์ดนตรีนั้นเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติกันเป็นนิจเหมือนดังเช่นนักดนตรีที่ต้องหมั่นฝึกซ้อมและหาโอกาสทำการแสดง การพัฒนาวิธีการประพันธ์ดนตรีของแต่ละคนนั้น นักศึกษาที่เลือกเส้นทางในสายการประพันธ์ดนตรีแล้วไม่ควรละเลยที่จะนำผลงานของตัวเองออกสู่สาธารณะเพื่อให้เห็นถึงผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือข้อบกพร่องของผลงานในแง่มุมที่ต่างออกไปซึ่งตนเองในฐานะผู้ประพันธ์เพลงอาจมองไม่เห็นในทุกแง่มุม การแสดงผลงานการประพันธ์ของนักศึกษาและการได้รับคำวิจารณ์ผลงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

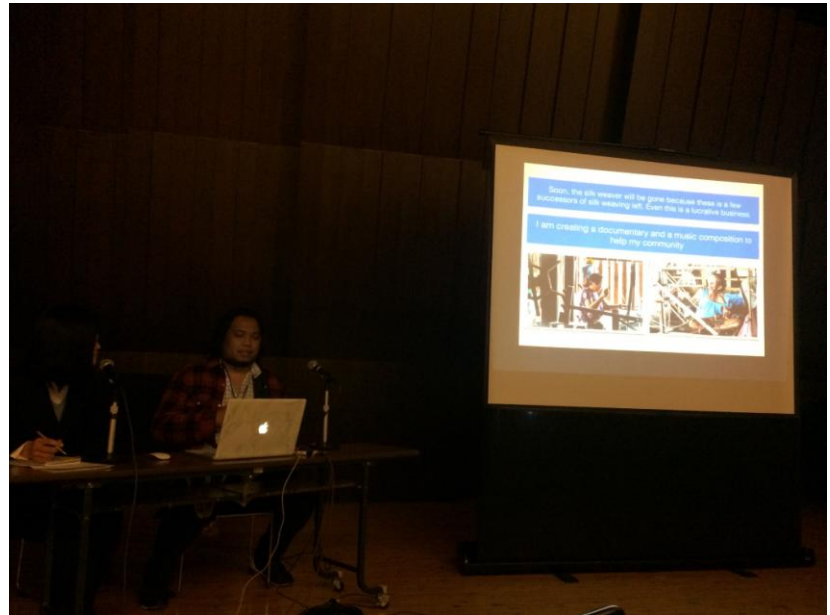
เมื่อช่วงต้นปีพ.ศ. 2559 อาจารย์ดำริห์ บรรณวิทยกิจ คณบดี คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีแนวคิดริเริ่มที่จะนำพานักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคีตวิจัยและพัฒนา วิชาการประพันธ์ดนตรีและเทคโนโลยี ร่วมเดินทางไปเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านดนตรี ณ มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว (Tokyo University of Arts) ประเทศญี่ปุ่น จึงได้มีการจัดการเตรียมความพร้อมในการเดินทางอยู่ร่วมหลายเดือนกว่าจะได้ออกเดินทางไป โดยจุดประสงค์หลักของการเดินทางนั้นเพื่อให้นักศึกษาของเรา นำเสนอผลงานของตนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จากคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว ผู้เขียนในฐานะอาจารย์ผู้ควบคุมจึงเห็นสมควรให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนออกเดินทางจึงกำหนดให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานการประพันธ์และกระบวนการทำงานเสียก่อน โดยก่อนการเดินทางนักศึกษาได้เตรียมผลงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในหัวข้อที่สนใจของแต่ละคน ทุกคนได้จัดเตรียมนำเสนอขั้นตอนวิธีการสร้างสรรคงานและตัวอย่างประพันธ์ของแต่ละคน เดิมทีเดียวช่วงเวลาที่ต้องการให้นักศึกษานำเสนอผลงานนั้นคือช่วงเวลาก่อนเดินทางประมาณสองอาทิตย์ แต่เมื่อพิจารณาถึงความพร้อมที่ช่วงเวลาดังกล่าวนักศึกษาส่วนใหญ่คงอยู่ระหว่างกลับภูมิลำเนาไม่สะดวกในการนำเสนอผลงาน จึงเห็นสมควรให้ปรับเปลี่ยนวันเวลาจากการเตรียมความพร้อมในการนำเสนอผลงานไปสู่การนำเสนอสรุปผลงานภายหลังจากการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งจากการปรับเปลี่ยนเวลานั้นก็นับว่าเป็นผลดีสำหรับนักศึกษาปริญญาโทที่จะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาและยกระดับผลงานของตนเองก่อนการนำเสนอผลงานการประพันธ์ดนตรีของแต่ละคน

การเดินทางไปศึกษาแลกเปลี่ยนของนักศึกษาคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียวของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา (จากเดิมที่มีเพียงนักศึกษาระดับปริญญาโททั้งหมดจำนวน 10 คน และได้เพิ่มเติมนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาดนตรีเชิงพาณิชย์ด้วยกันอีก 3 คน รวมทั้งสิ้นนักศึกษาที่เดินทางไปแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งหมด 13 คน) เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 31 ม.ค. 2560 จนถึงวันที่ 14 ก.พ. 2560 ก่อนการเดินทางผู้เขียนยอมรับตามตรงว่าไม่มีข้อมูลในการเดินทางในครั้งนี้นักเท่าไร แต่จากประสบการณ์ทราบแค่เพียงว่าศิลปินจากประเทศนี้เป็นหนึ่งในชนชาติผู้ที่ทุ่มเทในการทำงานสร้างสรรค์อย่างหนัก อย่างไรก็ตามคำบอกเล่าของอาจารย์อานันท์ นาคคง ซึ่งตัวท่านเองมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อคณาจารย์แห่งนี้เป็นทุนเดิมอยู่แล้วและอาจารย์อานันท์เองยังเคยมีโอกาสรับเชิญมาเป็นอาจารย์พิเศษที่นี้อยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงทำให้มองเห็นภาพรวมของการเดินทางและประสบการณ์ความรู้ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยศิลปะอันเก่าแก่ของประเทศญี่ปุ่นแห่งนี้¹

¹ มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว (Tokyo University of Arts) เริ่มก่อตั้งเมื่อค.ศ.1887 เป็นต้นมา

จากการเข้าเยี่ยมชมสถานศึกษาและเข้าชั้นเรียนต่างๆของที่แห่งนี้แล้ว ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจุดประสงค์หลักของการเดินทางมาครั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาของเราได้ใช้โอกาสนำเสนอผลงานของตนเองสู่คณาจารย์และนักศึกษา ทางมหาวิทยาลัยได้เตรียมการต้อนรับคณะของเราอย่างดีและได้จัดเตรียมล่ามแปลภาษาไทย-ญี่ปุ่นความสามารถสูงให้อีกด้วย ก่อนที่นักศึกษาจะทำการนำเสนอผลงานต่อคณาจารย์เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ นักศึกษาของเราต้องซ้อมเตรียมความพร้อมก่อนวันนำเสนอด้วยความเข้าใจที่คาดเคลื่อนเรื่องระยะเวลาของการนำเสนอที่อยู่อย่างจำกัดเพียงเวลา 3 ชั่วโมง สำหรับการนำเสนอของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 8 คน ตามกำหนดของที่นี่ให้จำกัดเวลาในการนำเสนอผลงานโดยประมาณคนละไม่เกิน 15 นาที ด้วยข้อจำกัดของระยะเวลาทำให้เกิดการสับสนในวิธีการนำเสนอ เนื่องจากนักศึกษาได้เตรียมเนื้อหาในการนำเสนอลงลึกในรายละเอียดปลีกย่อยและได้แสดงความเห็นทั่วถึงต่อ การนำเสนอในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ความว่า “พวกเราอยากนำเสนอขั้นตอนการทำงาน ด้วยระยะเวลาจำกัด จะทำให้สิ่งที่มุ่งหมายอยากที่จะสำเร็จ” ผู้เขียนเข้าใจถึงความต้องการของนักศึกษาเป็นอย่างดี หากแต่เมื่อลองย้อนคิดดูให้ดีเรื่องระยะเวลา 10-15 นาทีนี้ เปรียบเสมือนระยะเวลาในการนำเสนอโปสเตอร์ผลงานการวิจัยซึ่งนั่นเป็นเวลามาตรฐานที่เหมาะสมในการนำเสนอใจความสำคัญของผลงานอยู่แล้ว หากผลงานของเราเป็นที่ดึงดูดใจ ผู้รับฟังจะทำการซักถามข้อมูลเพิ่มเติมเอง การนำเสนอในครั้งนี้ จึงไม่ใช่การนำเสนอผลสัมฤทธิ์ของงานและการนำเสนอผลงานของนักศึกษาสังคีตวิจัยและพัฒนาาก็ได้ผ่านพ้นไปได้แม้จะติดขัดเรื่องการรักษาเวลาอยู่บ้างแต่ ข้อบกพร่องในครั้งนี้จะเป็นบทเรียนอย่างดีให้กับพวกเรา

การนำเสนอผลงานของนาย สุนทร ตาลจะปะ นักศึกษาปริญญาโทชั้นปี 2 ต่อคณาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว

บรรยากาศในการร่วมชั้นเรียน

ภายหลังจากช่วงเวลาการนำเสนอ คณาจารย์ของเราได้พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงผลลัพธ์และเห็นได้ชัดถึงความเปลี่ยนแปลง เช่น ตนเองตระหนักได้ถึงคุณภาพและปริมาณของผลงานระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อก้าวสู่ความเป็นมืออาชีพ นักศึกษาเรียนรู้มุมมองใหม่ที่มีต่อการนำเสนอผลงานของตนเองพร้อมรับการปรับปรุงผลงานและวิธีการนำเสนอให้ดีกว่าก่อน การจัดเตรียมความพร้อมเนื้อหาก็ได้ประเด็นหลักและสื่อในการนำเสนอให้มีความรัดกุมและตรงประเด็นให้มากที่สุด

ตลอดระยะเวลาความร่วมมือสองอาทิตย์ในโตเกียวเราได้รับการต้อนรับอย่างดีจากคณาจารย์และนักศึกษาแห่งนี้ วิทยาเขตคิตาเซนจู² (Senju) เป็นสถานที่หลักในการเข้าร่วมชั้นเรียนและการเยี่ยมชมต่างๆ ทุกวันที่มีการเรียนการสอนพวกเราต้องเดินทางจากวิทยาเขตอุเอโนะ (Ueno) ซึ่งเป็นที่พักที่ห่างออกไปประมาณ 15 นาทีโดยการเดินทางด้วยรถไฟ วิทยาเขตเซนจูเป็นที่ตั้งของภาควิชาดนตรีสร้างสรรค์ (Department of Musical Creativity and the Environment) ซึ่งภาควิชานี้เป็นคนละส่วนจากภาควิชาการประพันธ์ดนตรี (Department of Composition) ที่มุ่งเน้นการประพันธ์ดนตรีในแบบขนบนิยม ภาควิชาดนตรีสร้างสรรค์นั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานที่มีความหลากหลาย (interdisciplinary) ของศาสตร์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ ทั้งด้านการแสดงศิลปะและดนตรี (Performing Arts) เทคโนโลยีดนตรี (Music Technology) ทัศนศิลป์ (Visual Art) รวมทั้งภาพยนตร์ (Film and New Media)

บางส่วนของตัวอย่างผลงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาสาขาวิชา Musical Creativity and Environment

ห้องทำงานด้านการออกแบบเสียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว

ณ ช่วงเวลาที่เราเดินทางไปเยี่ยมชมนั้นเป็นช่วงปลายภาคการศึกษาพอดีทำให้ได้เห็นถึงการเตรียมการและการแสดงผลงานของนักศึกษาของภาควิชาดนตรีสร้างสรรค์นี้ที่แสดงออกถึงความชำนาญในวิชาเอกของตน ความจริงจังในการทำงาน และความสร้างสรรค์ ส่วนหนึ่งของผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษาถูกนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายเช่น งานประพันธ์ทางด้านเสียง/ดนตรีและพื้นที่ (Acousmatic Music Composition and Sound Design) ศิลปะการแสดง (Performing Art) ดนตรีปฏิสัมพันธ์ (Musical and Interactive Design) งานศิลปะเสียงและการจัดวาง (Sound Art and Installation Art) ผู้เขียนสัมผัสได้ถึงความร่วมมือกันของคณาจารย์และนักศึกษาของภาควิชาที่เปิดโอกาสให้ทำงานร่วมกันกับเพื่อนนักศึกษาต่างแขนง (Collaboration) จนสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และยกระดับผลงานดนตรีร่วมสมัยกับศาสตร์ต่างแขนงได้อย่างดี

² มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียวประกอบด้วยกันสี่วิทยาเขต 1) วิทยาเขตอุเอโนะ (Ueno Campus) 2) วิทยาเขตคิตาเซนจู (Senju Campus) และ 3) วิทยาเขตโยโกฮาม่า (Yokohama Campus) 4) วิทยาเขตโตริเดะ (Toride Campus)

บางส่วนของตัวอย่างผลงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา สาขาวิชา Musical Creativity and Environment

ส่วนหนึ่งจากการบรรยาย เรื่องพัฒนาการของดนตรีในญี่ปุ่น

ความประทับใจบางส่วนจากนักศึกษาของเรา

“มีหนึ่งคำที่ได้ยินบ่อยๆจากอาจารย์ชาวญี่ปุ่นคือ Collaborative ซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่าการศึกษาที่ทำให้การเรียน Composition ของทางญี่ปุ่นนั้นประสบผลสำเร็จคือการเน้นการเรียนรู้นับแบบการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นเป็นสำคัญซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ดีที่สุดที่ได้รับรู้การเรียนการสอนที่ทำให้เด็กๆมีการพัฒนา อย่างมีประสิทธิภาพ”

“ผลจากการเดินทางมาเยือนมหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียวนี้ นอกเหนือจากจะได้รับความรู้ทางวิชาการและยังได้ สัมผัสกับบรรยากาศในช่วงปลายฤดูหนาว เรียนรู้ถึงวิถีในการดำเนินชีวิตที่จริงจังของโตเกียว และเทคโนโลยีซึ่งส่งผลกระทบต่อวิธีการสร้างสรรค์งานของศิลปิน ผลของวิถีธรรมชาติและการทำงานดำเนินชีวิตของผู้คนได้ถูกถ่ายทอด ให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ของคนโตเกียว ซึ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ชัดเจนจากบริษัทสamsungไทย คณะอาจารย์และนักศึกษาของเราเดินทางกลับพร้อมด้วยความรู้และแรงบันดาลใจมากมาย โดยผู้เขียนเชื่อว่านักศึกษาได้ซึมซับประสบการณ์ดีๆหลายอย่างเพื่อนำมาใช้ต่อยอดในการสร้างสรรค์ของตนเอง”

หอแสดงดนตรี (Recital Hall) ณ วิทยาเขตอุเอโนะ (Ueno Campus)

ภายหลังจากการเดินทางหนึ่งอาทิตย์ นักศึกษาได้นำเสนอผลงานความคืบหน้าของตนเองตามกำหนดในโครงการ Music Composition ณ ห้องมิวสิคพลัส³ ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมาโดยได้รับการตอบรับด้วยดีจากผู้สนใจทั่วไป ชาวต่างชาติ และนักศึกษาต่างสถาบัน การออกแบบของตัวห้องมีความสวยงามร่วมสมัยแต่ด้วยขนาดของห้องจัดแสดงที่มีขนาดกะทัดรัด จึงไม่อาจรองรับผู้รับชมให้ได้ที่นั่งในการรับชมที่สะดวกสบายไปเสียทุกคน แต่กระนั้น ผู้สนใจไม่น้อยก็ไม่รังเกียจที่จะยืนดูหรือนั่งลงกับพื้นในที่จำกัดเพื่อรับชมผลงานดนตรีสร้างสรรค์ร่วมสมัยในรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากการประพันธ์ดนตรีรูปแบบขนบนิยมที่เข้าใจกัน นักศึกษาของเราได้นำเสนอผลงานในรูปแบบที่มีความหลากหลาย เช่น การบรรเลงเดี่ยวในรูปแบบดนตรีไฟฟ้า (Solo Instrument and Electronic Music) การบรรเลงในรูปแบบวง (Ensemble) การแสดงผลงานในรูปแบบเสียง/ดนตรีและพื้นที่

(Acousmatic Music Composition and Sound Design) การแสดงโดยคอมพิวเตอร์สร้างสรรค์ (Computer Generative) และหลังจากจบการนำเสนอผลงานผู้เขียนได้สังเกตเห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีจากผู้รับชมต่อนักศึกษาผู้สร้างสรรค์ผลงาน มีการพูดคุยสอบถามแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานหรือตอบข้อสงสัยในผลงานต่างๆ

ผู้เขียนมีความเชื่อว่างานศิลปะที่ดีนั้นจะต้องส่งผลกระทบต่อหรือเป็นแรงบันดาลใจที่ถูกต้องต่อ โครงการนำเสนอผลงานการประพันธ์ของนักศึกษานั้นนับว่าเป็นโอกาสอันดีที่จะได้นำเสนอตัวตนของผู้ประพันธ์ แต่ด้วยโอกาสในการนำเสนอผลงานภาคการศึกษาละหนึ่งครั้งนั้นไม่เพียงพอ นักศึกษาควรต้องตระหนักถึงเรื่องนี้และหาพื้นที่ในการนำเสนอผลงานรวมถึงหนทางในการพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ของตนเองต่อไป จากบทสรุปของการสร้างสรรค์งานประพันธ์ดนตรีนี้ ทำให้เห็นถึงขนาดความไปได้ในการสร้างสรรค์ดนตรีและแรงบันดาลใจที่ส่งต่อ ความมีเอกลักษณ์ของเสียงดนตรีวิถีศิลปากร ตามคติพจน์ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแห่งการสร้างสรรค์

³ ห้องมิวสิคพลัส (Music Plus Forum by Silpakorn University) หอศิลป์และวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร